

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบัน "เพลง" เป็นงานวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดีรูปแบบหนึ่งที่มีความนิยมอย่างต่อเนือง เพลงสากลส่วนใหญ่มีเนื้อร้องเป็นภาษาอังกฤษและปรากฏอยู่ตามสื่อต่าง ๆ มากมายทั้งวิทยุ โทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ต สื่ออีกประเภทหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการนำเสนอเพลงสากลเพราะสามารถตอบสนองความต้องการของชนทุกระดับชั้นได้ก็คือ สื่อสิ่งพิมพ์ โดยเริ่มแรกมีการนำเสนอในรูปแบบการตีพิมพ์เผยแพร่เนื้อเพลงและสอดแทรกเกร็ดความรู้ด้านภาษาอังกฤษ ต่อมาเริ่มมีการแปลบทเพลงสากลยอดนิยมจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยซึ่งพบได้ทั่วไปในหนังสือแปลเพลงและนิตยสารต่าง ๆ ผู้แปลแต่ละท่านใช้กลวิธีการแปลแตกต่างกันไปมีทั้งการแปลในรูปแบบคำต่อคำแล้วเรียงคำตรงกับต้นฉบับ หรือไม่ก็ เรียงใหม่ตามความคิดของผู้แปล หรือแปลโดยสรุปความหมายแล้วแต่งเป็นบทกวีสั้น ๆ แปลโดยแต่งภาษาใหม่ และอื่น ๆ ซึ่งไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอน เป็นมาตรฐาน รูปแบบภาษาที่ใช้ในการแปลก็มีหลากหลายรูปแบบ ผู้แปลบางท่านเลือกใช้คำที่มีความหมายตรงตามพจนานุกรม บางท่านปรุงแต่งภาษาใหม่จากความเข้าใจของตนเอง ยังผลให้ในบางครั้งการแปลบทเพลงเดียวกันโดยผู้แปลต่างกัน กลับสื่อความรู้สึกและความเข้าใจในเนื้อหาของบทเพลงออกมาได้แตกต่างกัน ซึ่งขัดต่อหลักการแปลโดยทั่วไปที่มุ่งยึดความถูกต้องครบถ้วนของเนื้อหาต้นฉบับเป็นสำคัญ

ด้วยเหตุที่ บทเพลงเกิดจากการที่มนุษย์ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดออกมาในรูปแบบของ บทกวีและสร้างสรรคิให้เกิดความไพเราะด้วยการเพิ่มเสียงของเครื่องดนตรีสอดแทรกเข้าไป ภาษาในบทเพลงจึงมิใช่ภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน หากแต่เป็นภาษาแห่งอารมณ์ที่สื่อความหมายทางอารมณ์ (ชัยอนันต์ สมุทรวานิช และกนก วงษ์ตระหง่าน, 2541, หน้า 1) ดังนั้น การแปลเพลงจึงเป็นการแปลภาษาต้นฉบับที่ผู้แปลต้องตีความและถ่ายทอดเป็นภาษาแปลที่ยังคงไว้ซึ่งความไพเราะและอรรถรสของภาษาต้นฉบับ (สิทธา พินิจกุลดล, 2543, หน้า 115) การแปลเพลงเริ่มเป็นที่สนใจมากขึ้นในท่ามกลางสังคมโลกที่วุ่นวายและสับสนเช่นในปัจจุบัน เนื่องจากบทเพลงเป็นความบันเทิงที่หาชมหาฟังได้ง่ายและมีคุณค่าต่อมวลมนุษยชนอนันต์ ด้วยการทำหน้าที่เป็นเครื่องมือสื่อสารข้ามวัฒนธรรมระหว่างผู้ส่งสาร (ผู้แต่งเพลง) และผู้รับสาร (ผู้ฟัง) ให้รับทราบถึงความรู้สึก ความคิดและความเชื่อที่ผู้แต่งเพลงได้บรรจุถ่ายทอดไว้

และเป็นสื่อที่ช่วยปลอบประโลมใจผู้ฟังยามทุกข์โศกหรือเจ็บเหงา ช่วยสร้างสรรค์ความบันเทิงให้เกิดขึ้นในจิตใจของมนุษย์ และเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการยังชีพได้อีกด้วย (Encyclopedia Britannica, 2000)

นอกจากนี้บทเพลงยังทำหน้าที่เป็นสื่อกลางสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีต่อกันในท่ามกลางมวลมนุษยชาติ (เรณู โกศินานนท์, 2540, หน้า 112) ทั้งนี้เพราะเนื้อหาสาระของบทเพลงในแต่ละชาติแต่ละภาษามีความแตกต่างกันไปตามลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของเจ้าของบทเพลงนั้น ๆ (รุ่งฤดี ห่อนาค, 2541, หน้า 3) ดังนั้นการแปลบทเพลงจากภาษาหนึ่งสู่อีกภาษาหนึ่งจึงยังเป็นการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างชนชาติเพิ่มขึ้นเพราะช่วยลดปัญหาความแตกต่างทางด้านภาษาที่มีอยู่ และยังเป็นการถ่ายทอดอารยธรรมด้านความรู้และความบันเทิงซึ่งแฝงไว้ด้วยวัฒนธรรมของชาตินั้น ๆ ในบทเพลงดังกล่าวอีกด้วย

บทเพลงในปัจจุบันมิได้มีบทบาทเด่นเฉพาะในการให้ความบันเทิงเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทสำคัญในวงการศึกษากอีกด้วย นักวิจัยในวงการศึกษาค้นคว้าเห็นว่า การนำเพลงมาประกอบ การเรียน จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี และมีความสุข (กรมวิชาการ, 2540, หน้า 28) จึงเป็นที่น่าวิตกว่า หากผู้สอนนำบทเพลงไปสอนโดยใช้บทแปลที่ปรากฏอยู่ตามหนังสือแปลโดยทั่วไป ซึ่งอาจขาดมาตรฐานในการแปลเป็นหลัก อาจจะทำให้เกิดความเข้าใจผิดในความหมายของบทเพลงต้นฉบับแล้วนำไปถ่ายทอดสู่ผู้เรียนอย่างไม่ถูกต้องได้

บทเพลงภาษาอังกฤษที่นิยมนำมาแปลเป็นภาษาไทย ล้วนเป็นเพลงซึ่งเป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไป (popular song) บทเพลงยอดนิยมเหล่านี้ก็ประกอบด้วยเนื้อหาสาระที่ถ่ายทอดอารมณ์ ความคิด จินตนาการ ความรู้สึกได้อย่างเยี่ยมยอด จึงจำเป็นอยู่เองที่ผู้ที่แปลบทเพลงเหล่านี้ได้ดีก็ต้องมีกลวิธีการแปลที่แยบยล มีเทคนิคหรือวิธีการในการใช้คำที่มีความหมายและระดับภาษาได้ใกล้เคียงกับภาษาต้นฉบับ และเรียงร้อยถ้อยคำเป็นภาษาแปลได้อย่างไพเราะลึกซึ้ง ได้อารมณ์ระดับเดียวกันกับเมื่ออ่านภาษาต้นฉบับ

ดังนั้นการศึกษาถึงกลวิธีการแปลของผู้แปลที่หลากหลาย รวมถึงการเลือกใช้คำ สำนวน โครงสร้างภาษาในภาษาฉบับแปลให้เทียบเคียงความหมายได้ตรงกับความหมายของภาษาต้นฉบับ จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง

วิทยานิพนธ์นี้ จึงเป็นการศึกษาถึงกลวิธีการแปลบทเพลงภาษาอังกฤษประเภทเพลงยอดนิยม เพื่อเรียนรู้และเปรียบเทียบเทคนิคการแปลของผู้แปลบทเพลงภาษาอังกฤษที่หลากหลาย ในหนังสือที่พิมพ์ออกจำหน่ายสู่สายตาผู้อ่านทั่วไป รวมถึงศึกษาลักษณะการเทียบเคียงด้านความหมายเมื่อพบสำนวน คำศัพท์ โครงสร้างประโยคที่แตกต่างจากภาษาฉบับแปล เพื่อเป็นแนวทางแก่นักแปลผู้สนใจในการแปลบทเพลงภาษาอังกฤษได้เรียนรู้เป็นประสบการณ์และนำไปใช้ประโยชน์ต่อไปในการสร้างสรรค์ผลงานของตนเองให้มีคุณภาพมากขึ้น

ในการศึกษานี้จึงเป็นการวิเคราะห์การแปลบทเพลงภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย ในระดับการใช้คำ สำนวน และโครงสร้างประโยค โดยยึดหลักและทฤษฎีการแปลเป็นสำคัญ

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์กลวิธีการแปลบทเพลงภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยที่หลากหลายระหว่างผู้แปล
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ลักษณะการเทียบเคียงด้านความหมายในการแปลบทเพลงภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยในระดับคำระหว่างผู้แปล
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ลักษณะการเทียบเคียงด้านความหมายในการแปลบทเพลงภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยในระดับสำนวนโวหารภาพพจน์ระหว่างผู้แปล
4. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ลักษณะการเทียบเคียงด้านความหมายในการแปลบทเพลงภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยในระดับโครงสร้างกรรมาจระหว่างผู้แปล

สมมติฐานการวิจัย

1. กลวิธีการแปลแบบตรงตัวเป็นกลวิธีการแปลที่ผู้แปลส่วนใหญ่ใช้มากที่สุดในการแปลบทเพลงภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย
2. วิธีการแปลโดยใช้ความหมายนัยตรงเป็นลักษณะการเทียบเคียงด้านความหมายในการแปลบทเพลงภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยในระดับคำที่ผู้แปลส่วนใหญ่ใช้มากกว่าวิธีการแปลโดยใช้ความหมายนัยประหวัด และวิธีการละไม่แปล
3. วิธีการแปลโดยใช้สำนวนเดิมตามภาษาอังกฤษเป็นลักษณะการเทียบเคียงด้านความหมายในการแปลบทเพลงภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยในระดับสำนวนภาษาภาพพจน์ที่ผู้แปลส่วนใหญ่ใช้มากกว่าวิธีการแปลโดยใช้สำนวนไทย
4. วิธีการแปลโดยเปลี่ยนโครงสร้างกรรมาจในภาษาอังกฤษเป็นกรรตุวาจกในภาษาไทย เป็นลักษณะการเทียบเคียงด้านความหมายในการแปลบทเพลงภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยในระดับโครงสร้างกรรมาจที่ผู้แปลส่วนใหญ่ใช้มากกว่าวิธีการแปลโดยรักษาโครงสร้างกรรมาจเดิมในภาษาอังกฤษ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

1. ผู้สนใจการแปลบทเพลงภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยได้เข้าใจถึงแนวทางเบื้องต้นของกลวิธีการแปล ลักษณะการเทียบเคียงภาษาในการถ่ายทอดความหมาย และวิธีการที่ใช้

2. ผลการศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการสร้างสรรค์งานแปลบทเพลงภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยที่มีคุณภาพต่อไป

ขอบเขตของการศึกษา

1. ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาการแปลบทเพลงสากลยอดนิยมภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย จำนวน 30 เพลง โดยเปรียบเทียบระหว่างภาษาต้นฉบับกับบทแปลภาษาไทยของผู้แปลจำนวน 2 คนต่อ 1 เพลง จากหนังสือแปลบทเพลงจำนวน 8 เล่ม คือ

- *English from Songs: ด้วยเนื้อและอาหาร* โดย อาจารย์สมรรัตน์และคณะ
- *English from Songs: เพื่อเธอ...รักนี้ไม่มีวันลืม* โดย อาจารย์สมรรัตน์และคณะ
- *English from Songs: มีเธอ...มีฉันดูแลกันเสมอมา* โดย ไมเคิลและวิเวียน
- *English from Songs: ยังรักและห่วงใย แม่ไกลสุดปลายฟ้า* โดย ไมเคิลและวิเวียน
- *ภาษาอังกฤษจากเพลง 1* โดย อาจารย์ลลิตา ชุ่มฤทธิ์และคณะ
- *เรียนภาษาอังกฤษกับวาริน* โดย วาริน รุ่งจตุรภัทร
- *Music Impression Special* โดย "หนึ่งเดียว"
- *เรียนภาษาอังกฤษจากเพลงดังยุค 60's* โดย นันทพล

2. ผู้วิจัยจะศึกษาเปรียบเทียบด้านกลวิธีการแปล และลักษณะการเทียบเคียงภาษาในระดับคำ จำนวนواهرภาพพจน์ และโครงสร้างกรรมวาจกของภาษาต้นฉบับกับภาษาฉบับแปล

ข้อจำกัดของการศึกษา

1. ศึกษาเฉพาะการแปลเนื้อหาของบทเพลงสากลยอดนิยม โดยเน้นการสื่อสารความหมายและไม่คำนึงถึงความแตกต่างทางด้านแนวคิด
2. ศึกษาเฉพาะผลงานการแปลของนักแปลจำนวน 6 กลุ่มผู้แปลดังกล่าวข้างต้น
3. เพลงสากลที่นำมาศึกษาได้รับความนิยมในช่วงปี ค.ศ. 1960 – 1990 จากข้อมูล ที่ปรากฏในเว็บไซต์ออนไลน์ <http://www.musicradio77.com>, <http://www.divtune.com>, และ <http://www.sonymusic.com>

นิยามคำศัพท์เฉพาะ

กลวิธีการแปล (strategies of translation)

วิธีการถ่ายทอดภาษา วัฒนธรรมและสื่อสารความคิดจากภาษาหนึ่งไปยังอีกภาษาหนึ่ง ที่ต้องอาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญทั้งในภาษาต้นฉบับและภาษาฉบับแปล รวมถึงความรอบคอบและไหวพริบของผู้แปล (ดวงตา สุพล, 2541, หน้า 6)

การเทียบเคียงภาษา (language equivalence)

การใช้คำหรือสร้างข้อความในภาษาฉบับแปลให้มีความหมายเท่าเทียมกับคำและข้อความในภาษาต้นฉบับและสามารถทำหน้าที่แทนกันในสถานการณ์เดียวกันได้ (Catford, 1965, p.15)

เพลง (song)

เนื้อร้องบทกวี อันอาจเกิดจากการขับร้องเพียงอย่างเดียว หรือมีเครื่องดนตรีบรรเลงประกอบด้วย เพื่อเป็นความบันเทิงอย่างหนึ่งของมนุษย์ สามารถถ่ายทอดอารมณ์ ความคิด ภาษา และวัฒนธรรมของผู้แต่งสู่ผู้ฟัง รูปแบบของบทเพลงมีความแตกต่างกันไปตามโครงสร้างทางวัฒนธรรม สังคม ภาษา และแนวคิดของแต่ละชาติผู้เป็นเจ้าของบทเพลงนั้น ๆ (Encyclopedia Britannica, 2000)

เพลงสากลยอดนิยม (popular song)

เพลงภาษาอังกฤษที่ได้รับความนิยมจากคนส่วนใหญ่ และเป็นไปตามยุคสมัย (สุกรี เจริญสุข, 2532)

คำเทียบเคียง (equivalent)

คำที่มีความหมายทัดเทียมกันระหว่างสองภาษา (หอมหวล ชื่นจิตร, 2543)

ภาษาวรรณคดี หรือ ภาษาเชิงวรรณกรรม (literary language)

ภาษาที่ใช้เขียนในวรรณกรรมประเภทต่าง ๆ เช่น กวีนิพนธ์ นวนิยาย บทละคร ความเรียง หรือข้อความในโอกาสที่ต้องการความไพเราะ สละสลวย ไม่นิยมใช้พูดจากันในชีวิตประจำวัน นิยมใช้ในการเขียนเพื่อความไพเราะเพราะพริ้ง โดยคำนึงถึง สลีการเขียน (style) ในการเล่นคำ เสียงของคำ การเปรียบเทียบเพื่อสร้างมโนภาพและเร้าอารมณ์ การใช้สำนวน คมคาย (ลิทธา พิณภูวดล, 2543, หน้า 89)

การถ่ายทอดความหมาย

การนำคำในภาษาต้นฉบับมาเขียนเป็นภาษาฉบับแปลโดยสื่อความหมายได้ตรงกัน (นวลน้อย ตระกูลกิตติไพศาล, 2542)

ภาษาต้นฉบับ (source language)

ภาษาที่ใช้ในต้นฉบับที่แปล ในที่นี้ คือ ภาษาอังกฤษ

ภาษาฉบับแปล (target language)

ภาษาที่จะแปลไปสู่ ภาษาที่ผู้แปลใช้ในการแปล ในที่นี้คือ ภาษาไทย

1 หน่วยการแปล

หนึ่งบรรทัดของเนื้อเพลงในบทแปล แต่ในกรณีที่ใจความใน 1 บรรทัดนั้นไม่สมบูรณ์ จะใช้มากกว่า 1 บรรทัดก็ได้ โดยพิจารณาจากโครงสร้างประโยคให้ได้ 1 ประโยค จึงถือว่าเป็น 1 หน่วยการแปล

สำนวนภาษาภาพพจน์ (figurative speech หรือ figure of speech)

ภาษาที่ผู้ประพันธ์มักนำมาเปรียบเทียบความคิด หรือประสบการณ์ที่สัมพันธ์กับเนื้อความในบทประพันธ์ (ในที่นี้คือ บทเพลง) โดยความเปรียบที่กล่าวนั้น อาจจะเป็นสำนวนภาษาเปรียบเทียบในเชิงวัฒนธรรม หรืออื่น ๆ ซึ่งเป็นสำนวนภาษาที่ยอมรับในสังคมนั้น รวมทั้งสำนวนเปรียบเทียบที่เกิดจากความคิดของผู้ประพันธ์เอง โดยมีจุดประสงค์เพื่อจะอธิบายข้อความหรือประสบการณ์บางอย่างให้มีความหมายชัดเจนขึ้น และเกิดจินตนาการตามร่วมกับข้อความนั้น (เยาวลักษณ์ โชติมันัสเกียรติ, 2543, หน้า 66)

สำนวนเปรียบเทียบเชิงอุปมาอุปไมย (simile)

สำนวนภาษาเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งหรือประสบการณ์หนึ่งกับสิ่งอื่น ๆ หรือประสบการณ์อื่น โดยใช้คำเชื่อม like และ as เป็นการเปรียบเทียบเพื่อแสดงความคิดหรือความรู้สึกถึงความคล้ายคลึงระหว่างสองสิ่งที้นำมาเทียบเคียงกัน (Christ, 1975, pp. 213 – 215)

สำนวนเปรียบเทียบเชิงอุปลักษณ์ (metaphor)

สำนวนภาษาเปรียบเทียบเพื่อแสดงความเหมือนและไม่เหมือนของคน ๆ หนึ่งหรือสิ่ง ๆ หนึ่งกับสิ่งอื่น โดยไม่ใช้คำเชื่อมแสดงการเปรียบเทียบอย่างชัดเจน แต่ใช้การเปรียบเทียบที่แสดงนัยของความหมาย ไม่ใช้การบอกความหมายตรง ๆ (Christ, 1975, pp. 213 – 215)

สำนวนเปรียบเทียบโดยใช้สัญลักษณ์ (symbolism)

สำนวนภาษาเปรียบเทียบที่ใช้สิ่งที่เป็นที่นิยม ยอมรับหรือกำหนดไว้แต่ดั้งเดิม แทนสิ่งที่กล่าวถึง เพื่อให้เกิดความพิเศษทางความหมาย (Christ, 1975, pp. 213 – 215)

สำนวนเปรียบเทียบประเภทบุคคลิฐาน (personification)

สำนวนภาษาเปรียบเทียบที่นำเอาสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่มีชีวิต รวมทั้งความคิด การกระทำ และนามธรรมอื่น ๆ มากล่าวเหมือนเป็นบุคคล (Christ, 1975, pp. 213 – 215)

ความหมายนัยตรง (denotation)

ความหมายจริงหรือความหมายที่หาได้จากพจนานุกรม (ปรีชา อุณรัตน์, 2531, หน้า 19)

ความหมายนัยประหวัด (connotation)

ความหมายแฝงหรือความหมายที่ไม่ตรงตามพจนานุกรมกำหนดไว้ เป็นการให้ความหมายของคำโดยมีอารมณ์ จินตนาการ หรือประสบการณ์เดิมประกอบเข้าไปด้วย (ปรีชา อุณรัตน์, 2531, หน้า 19) โดยทั้งนี้จะไม่พิจารณาในเรื่องของความเหมาะสมของความหมาย